ВІДГУК

офіційного опонента,

Чобіток Вікторії Іванівни

на дисертаційну роботу

Вовка Павла Петровича на тему:

«Інвестиційне забезпечення інтелектуалізації підприємств сфери інжинірингових послуг»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки

за спеціальністю 051 - Економіка

Актуальність теми дисертаційного дослідження. В епоху стрімкого розвитку цифрових технологій та трансформації парадигмальних концептів теорій інтелектуалізації та інвестування, перетворення інвестиційних ресурсів у інтелектуальний капітал виступає важливим драйвером розвитку і посилення конкурентоспроможності, стійкості та ефективності економічних систем. Пошук наукових підходів до обґрунтування та забезпечення розвитку механізмів, інструментів формування концептуальних положень щодо результативності, посилення сталості інвестиційної підтримки, вкладення капіталу, нарощування потенціалу для прискорення інтелектуалізації високотехнологічних сфер економіки стають особливо актуальними в періоди економічних та суспільних викликів. Для підприємств сфери інжинірингових послуг ефективність та конкурентоспроможність прямозалежні від динамічності інтелектуалізації та капіталізації інтелекту, а тому активізація інвестиційного забезпечення в цьому секторі економіки є ключовою складовою стратегічних рішень. У описаному контексті тематика дисертаційного дослідження Вовка Павла Петровича є надзвичайно актуальною. Необхідності удосконалення концептуальних засад щодо обґрунтування підходів до розробки системи інвестиційних стратегій з позиції цифрової інтелектуалізації, формування економічного механізму інвестиційного забезпечення інтелектуалізації, процесно-орієнтованого підходу до інтелектуалізації при реалізації інвестиційного потенціалу в умовах деструктивних впливів дозволить врахувати специфіку надання інжинірингових

послуг, єдність залучення матеріальних, нематеріальних та фінансових інвестицій, забезпечуючи орієнтацію на реалізацію стратегічних рішень на підприємствах інжинірингової сфери.

Дисертаційна робота відповідає науково-дослідній роботі випускової кафедри Національного університету «Київський авіаційний інститут», а саме за науково-дослідними роботами «Мотиваційне управління економічними системами в умовах інтелектуально-цифровізаційних трансформацій» (№ 0121U113066, термін виконання 01.09.2021-31.12.2023) та «Технологія формування потенціалу розвитку бізнес-структур в контексті діджиталізації економіки» (№0125U000470, термін виконання 01.02.2025 - 31.12.2026).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ознайомлення зі змістом дисертаційного дослідження та публікаціями Вовка П.П., у яких було висвітлено основні положення наукової новизни дисертаційного дослідження, дає підстави для висновку про високий ступінь обґрунтованості його наукових положень, висновків, рекомендацій та пропозицій, їх достовірність та практичну цінність.

Дисертація на тему «Інвестиційне забезпечення інтелектуалізації підприємств сфери інжинірингових послуг» є самостійною науковою працею Павла Петровича, в якій наведено теоретичні й методичні положення, власні ідеї та розробки автора, що дають змогу вирішити поставлені завдання, обґрунтовані висновки з проведених досліджень. У дисертації чітко сформульовано мета та завдання, основні положення наукової новизни, а також повністю розкрито їх зміст у відповідності до теми дисертаційного дослідження.

Усі висновки та практичні рекомендації, винесені на захист, обґрунтовано та апробовано автором. З опублікованих у співавторстві наукових праць, до дисертації включено лише ті наукові положення, котрі були сформовані внаслідок власних досліджень і висновків. Основні наукові положення, висновки та практичні пропозиції є достатньо обґрунтованими на основі систематизації та аналітики великої кількості наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених за темою дисертації, базуються на валідній статистичній інформації, розкриваються

достатньою кількістю графічних і табличних ілюстрацій. Основні положення дисертації апробовано на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, опубліковано у фахових виданнях за спеціальністю, апробовані та впроваджені у практичну діяльність підприємств. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і описані лише для підкріплення ідей здобувача.

Отже, в дисертаційній роботі поставлене наукове завдання щодо поглиблення науково-теоретичних засад та методико-практичних підходів до обґрунтування економічного інструментарію інвестиційного забезпечення інтелектуалізації підприємств сфери інжинірингових послуг вирішено у повній відповідності та розкрито у отриманих результатах.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження. Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в удосконаленні:

- концептуального підходу до забезпечення результативності системи інвестиційних стратегій для інтелектуалізації підприємств сфери інжинірингових послуг, який, на відміну від традиційних підходів, базується на оцінюванні рівня інвестиційної спроможності та прогнозуванні ефективності реалізації інвестиційного потенціалу, що дозволяє враховувати динамічність й факторного впливу цифрової інтелектуалізації;

- процесно-орієнтованого підходу до інтелектуалізації інжинірингових підприємств при реалізації інвестиційного потенціалу, що у викликах деструктивних впливів, на відміну від класичних процесних підходів, враховує послідовність проєктування в інжинірингової діяльності, єдність залучення матеріальних, нематеріальних та фінансових інвестицій, забезпечуючи орієнтацію на реалізацію стратегічних рішень;

- економічного механізму інвестиційного забезпечення інтелектуалізації підприємств сфери інжинірингових послуг, який автором обґрунтовано на основі формалізації цілей, закономірностей, авторського інструментарію оцінювання результативності інвестиційного забезпечення інтелектуалізації підприємств при наданні інжинірингових послуг, що дозволяє комплексно інтегрувати специфіку

інжинірингової діяльності у стратегічні рішення щодо нарощування інтелектуального потенціалу;

- наукового підходу до формування системи стратегій інтелектуалізації підприємств сфери інжинірингових послуг шляхом активізації інвестиційного потенціалу та інтелектуального капіталу, їх узгодженості в просторово-часових характеристиках життєвого циклу та рівня розвитку інтелектуалізації, що на відміну від існуючих підходів, дозволяє комплексно врахувати стан підприємства сфери інжинірингових послуг та активізувати інвестиційну підтримку;

- методичного інструментарію оцінювання результативності інвестиційного забезпечення інтелектуалізації підприємств, що поглиблює існуючий інструментарій економічного аналізу та, на відміну від існуючих, базується на оцінюванні ресурсозабезпечення, просторово-часових факторів та наслідків застосування цифрових технологій інтелектуалізації у забезпеченні результативності процесів надання інжинірингових послуг;

Окрім того, в дисертаційному дослідженні набули подальшого розвитку:

- понятійно-категоріальний апарат теорії інтелектуалізації за рахунок поглиблення сутності окремих понять, з-поміж яких: теоретичні положення та уточнення щодо економічного трактування категорій «інтелектуалізація», «цифрова інтелектуалізація», «інтелектуальний капітал», «інтелектуальний потенціал», «інвестиційний потенціал», які в сукупності поглиблюють теоретичні основи та дозволяють обґрунтувати економічний інструментарій інвестиційного забезпечення інтелектуалізації підприємств сфери інжинірингових послуг;

- класифікаційні ознаки інтелектуалізації підприємств, які розширено, в порівняні з існуючими підходами, шляхом врахуванням характеристик інвестиційної підтримки, а саме, виокремлено класифікаційні ознаки за джерелами формування інтелектуальних ресурсів, формами користування, суб’єктами та об’єктами інтелектуалізації, а також видовою структурою інновацій та інвестицій;

- теоретичний підхід до структуризації ринку інжинірингових послуг, що, на відміну від існуючих підходів до структуризації за сферами застосування,

враховує економічні характеристики динамічності технологічного розвитку й ринкові впливи на рівень інтелектуалізації підприємств сфери інжинірингових послуг.

Структура і зміст дисертаційної роботи, мова та стиль викладення результатів. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 269 сторінки, із них 209 – основного тексту. Робота містить 45 рисунків, 32 таблиці, 6 додатків. Список використаної літератури налічує 257 джерел.

Дисертаційна робота написана українською мовою із застосуванням наукового стилю, наявні окремі стандартизовані, міжнародні абревіатури та наведено їх роз'яснення українською і, за необхідності, англійською мовою.

Загалом стилістика опису наукових положень дисертації та публікацій автора характеризується застосуванням спеціальної термінології, викладення матеріалу послідовне, практично обґрунтоване, що дозволяє зробити висновок про логічність структури, поетапність та зв'язки між розділами, елементами наукової новизни.

У вступі описано обґрунтування актуальності дослідження, формалізовано мету та завдання, наведено опис методів досліджень та їх застосування, деталізацію наукової новизни, практичного значення та апробації результатів дисертаційного дослідження, структуру роботи.

У першому розділі «Наукові основи та концепти інтелектуалізації підприємств» досліджено теоретичні засади інтелектуалізації підприємств. Автором проведено дослідження закономірностей та формалізовано інвестиційну детермінанту в розвитку інтелектуального потенціалу та стимулювання інтелектуалізації підприємств. Також розкрито авторські підходи до удосконалення методичного забезпечення оцінювання результативності інвестування та інвестиційної спроможності до інтелектуалізації підприємств. Матеріали першого розділу розкривають теоретико-методичний базис дослідження, деталізують категоріальний апарат дисертаційної роботи, що

дозволяє в подальшому розкрити наукові засади новизни дисертаційного дослідження.

Основні методико-практичні підходи та прикладні засади дисертаційного дослідження викладено у другому розділі за назвою «Дослідження результативності інвестиційної активності підприємств інжинірингової сфери в контексті їх інтелектуалізації», котрий присвячено оцінюванню та діагностиці інвестиційного забезпечення інтелектуалізації підприємств сфери інжинірингових послуг. У підрозділі 2.1 проаналізовано умови та тенденції інвестування в розвиток інтелектуального капіталу в масштабах національної економіки. Далі автором розкрито специфіку та закономірності інвестування в інтелектуальний капітал підприємств інжинірингової сфери. В підрозділі 2.3 описано результати апробації авторських підходів до оцінювання результативності інвестиційного забезпечення інтелектуалізації підприємств, а також дослідження рівня інвестиційної спроможності до забезпечення інтелектуалізації обраних підприємств за показниками швидкості, стійкості та просторовості. Наведені результати розрахунків за авторським методичним інструментарієм доводять його валідність, практичну цінність та перспективи широкого застосування в економічній науці й практиці.

У третьому розділі «Економічний механізм інвестиційного забезпечення інтелектуалізації підприємств сфери інжинірингових послуг» описано архітектоніку економічного механізму інвестиційного забезпечення інтелектуалізації підприємств сфери інжинірингових послуг (п.3.1.); обґрунтовано процесно-орієнтований підхід до інтелектуалізації інжинірингових підприємств при реалізації інвестиційного потенціалу, що базується на єдності залучення матеріальних, нематеріальних та фінансових інвестицій (п.3.2); обґрунтовано удосконалення теоретичних засад концептуального підходу до забезпечення результативності системи інвестиційних стратегій на основі оцінюванні рівня інвестиційної спроможності та прогнозуванні ефективності реалізації інвестиційного потенціалу з подальшим узгодженням інвестиційної стратегії із життєвим циклом інтелектуалізації підприємств інжинірингової сфери (п. 3.3).

Узагальнюючи, можна засвідчити, що дисертаційна робота характеризується науковою новизною та прикладною цінністю, має перспективу подальшої реалізації і впровадження в діяльність суб'єктів господарювання. Наукові положення, прикладний характер у обґрунтуванні та викладенні основних результатів, висновки дисертаційної роботи в повній мірі та адекватно відображають її зміст.

Зазначене дозволяє стверджувати, що дисертаційна робота Вовка Павла Петровича відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (з наступними змінами).

Практичне значення отриманих результатів. Практичне значення одержаних результатів полягає у формуванні комплексного методико-практичного інструментарію для оцінювання та підвищення результативності інвестиційного забезпечення інтелектуалізації підприємств сфери інжинірингових послуг. Проведена апробація авторських методичних підходів на підприємствах інжинірингової сфери засвідчує практичну цінність та перспективи подальшого застосування наукових результатів. Впровадження окремих положень дисертаційної роботи засвідчено наступними підприємствами та установами:

- міжнародна бізнес-асоціація «Український національний комітет Міжнародної торгової палати» імплементує економічний механізм інвестиційної підтримки впровадження технологій цифрової інтелектуалізації підприємств та методичний підхід до аналізу ефективності інвестиційної діяльності при впровадженні технологій інтелектуалізації (довідка про впровадження № 0269 від 16.03.2026 р.);

- ТОВ «НДІ Перетворювач» застосовує науковий підхід до класифікації та обґрунтування системи інвестиційних стратегій з впровадження інтелектуальних систем у діяльність нашого підприємства (довідка про впровадження № 94 від 07.02.2024 р.);

- будівельно-інжинірингове підприємство ТОВ «БУДКИЇВ 32» засвідчує використання підходу до забезпечення результативності стратегій інтелектуалізації інжинірингових підприємств, а також економічний механізм

формалізації результативності інвестиційного забезпечення інтелектуалізації підприємств при наданні інжинірингових послуг (довідка № 1 від 16.03.2026 р.);

- ТОВ «Академія кадрового потенціалу» в освітній та консалтинговій діяльності застосовує методичний підхід до аналізу ефективності інвестиційної діяльності при впровадженні технологій інтелектуалізації (довідка № 0403/26 від 18.03.2026 р.);

- Державний університет «Київський авіаційний інститут» результати дисертаційного дослідження впроваджує у викладання освітніх компонентів на першому (бакалаврському) рівні освіти «Економіка та організація інноваційної діяльності», «Економіка інтелектуальної власності та комерціалізація інновацій», «Потенціал і розвиток підприємства», а також на другому (магістерському) рівні вищої освіти – «Превентивна економіка та прогнозування змін», «Бізнес-проєктування розвитку підприємства» (довідка № 2148/11 від 23.09.2025 р.).

Оприлюднення результатів дисертаційного дослідження. Основні положення та результати дисертації Вовка П.П. знайшли відображення в 21 науковій публікації, серед них: 5 публікацій у наукових фахових виданнях України економічного профілю; 1 одноосібний розділ у колективній монографії; 15 публікацій у збірниках матеріалів конференцій.

Оцінка змісту та завершеності, дотримання принципів академічної доброчесності. За структурою, змістом та логікою викладення наукових результатів дисертаційна робота Вовка Павла Петровича відповідає Стандарту вищої освіти за третім (освітньо-науковим) рівнем зі спеціальності «Економіка», за напрямами досліджень – освітньо-науковій програмі «Економіка» та тематиці досліджень випускової кафедри.

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею, засвідчує сформовані результати та особистий внесок здобувача у поглиблення наукових засад в економічній теорії інвестування та інтелектуалізації.

Ознайомлення з дисертаційним дослідженням та результатами перевірки на подібність текстових матеріалів, дозволило зробити висновок про відсутність ознак порушення таких форм академічної недоброчесності, як фальсифікації,

компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Окремі співпадіння засвідчують оприлюднення наукової новизни досліджень автора, застосування загальновизнаних термінів, методів чи понять. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і підкріплюють ідей здобувача. Усі першоджерела, з яких взяті цитування, присутні у списку використаних джерел. Окрім того, використані джерела статистичної, довідкової, нормативної інформації оформлені згідно вимог до цитування та збережено їх авторство. Це дозволяє стверджувати про відсутність порушень академічної доброчесності в дисертаційній роботі.

Зауваження та рекомендації до дисертаційної роботи. Попри високий рівень виконання дослідження, слід зазначити кілька дискусійних положень, що мають, передусім, рекомендаційний характер.

1. У дисертаційній роботі проведено узагальнення та поглиблення класифікаційних ознак інтелектуалізації (п.1.2), зокрема, деталізовано види за характеристиками інновацій, на формування яких спрямовується інтелектуальний капітал (стор. 68-72). Разом із тим, певний науковий інтерес становило б більш детальне обґрунтування взаємозалежності між видами інвестицій, інтелектуалізації та інновацій в подальших підрозділах дисертаційної роботи.

2. У контексті обґрунтування закономірностей інвестиційного забезпечення інтелектуалізації та формування інтелектуального капіталу, автором розкриваються та поглиблюються теоретичні і прикладні засади впливу цифровізації на інтелектуалізацію. Деталізація окремого інструментарію та прикладного забезпечення цифрової інтелектуалізації підприємств дозволить в подальших дослідженнях поглибити методичний базис теорії інтелектуалізації.

3. Математична та економічна обґрунтованість методичного підходу до оцінювання результативності інвестиційного забезпечення інтелектуалізації підприємств базується на узгодженій оцінці інвестиційного забезпечення із просторово-часовими параметрами та параметрами цифровізації (підрозділи 1.3 та 2.3). Враховуючи довгостроковість деструктивного впливу наслідків світової пандемії та повномасштабної війни на авіаційний сектор української економіки,

доцільно було би в майбутніх дослідженнях інтегрувати та узгодити показники економічних ризиків у підході.

4. У другому розділі дисертації автором проаналізовано діяльність вітчизняних підприємств, при цьому автор проводить аналіз лідерів ринку інжинірингових послуг (п. 2.2), а потім аналізує на прикладі інших п'яти підприємств результативність інвестиційного забезпечення їх інтелектуалізації (п. 2.3). З нашої точки зору, доцільно було б більш детально аргументувати вибір саме цих підприємств для апробації авторських підходів та визначення їх ступеня впливу на досліджуваний сектор економіки.

5. Деталізація процесно-орієнтованого підходу до інтелектуалізації за залученням фінансових, матеріальних та інтелектуальних інвестицій має теоретичну та практичну цінність, оскільки дозволяє розкрити управлінські аспекти для обгрунтуванні стратегій інтелектуалізації (п. 3.2.) При цьому автор не деталізує врахування виду залучених інвестицій при прогнозуванні розвитку системи інтелектуалізації підприємств сфери інжинірингових послуг (п.3.3). Доцільно було би зазначити у прогнозуванні такі управлінські характеристики інвестиційного забезпечення.

Наведені вище рекомендації жодним чином не применшують значення виконаного дисертаційного дослідження, мають суто уточнювальний та рекомендаційний характер, а їх наявність характеризує глибину наукового дослідження та потенціал подальшого розвитку дослідження.

Висновок про дисертаційне дослідження. Дисертаційна робота Вовка Павла Петровича на тему: «Інвестиційне забезпечення інтелектуалізації підприємств сфери інжинірингових послуг» є завершеним, самостійним дослідженням, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, практичною цінністю, системністю і послідовністю, логічністю структури та високим рівнем науково-теоретичної та методико-практичної обґрунтованості відповідає діючим нормативним вимогам до наукових досліджень та стандарту вищої освіти за третім (освітньо-науковим) рівнем спеціальності 051 «Економіка».

Дисертаційне дослідження виконано у відповідності до чинного законодавства України, що деталізовано у п. 6, 7, 8 та 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44.

Враховуючи отримані наукові результати, їх актуальність, наукову та практичну цінність, обґрунтованість висновків, автор дисертаційної роботи «Інвестиційне забезпечення інтелектуалізації підприємств сфери інжинірингових послуг» Вовк Павло Петрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:
завідувач кафедри маркетингу
та торгівельного підприємництва
ННІ «Українська інженерно-педагогічна академія»
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна
доктор економічних наук, професор Вікторія ЧОБІТОК

Підпис Вікторії Чобіток засвідчую:

Начальник відділу кадрів
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна Олена ГРОМИКО